

STEVEN  
SAYLOR  
DOMINUS



agave  
könyvek



## KR. U. 165

*Félek, hogy lányunkra halál vár...*

Felesége szavai visszhangoztak Lucius Pinarius fülében, miközben négyéves fia kezét fogva belépett a szenátus házába. Bízott benne, hogy mégsem annyira tragikus a helyzet. Végül is milyen tünetek gyötrik Pinariát? Álmatlanság, levertség, szabálytalan pulzus, szellemi nyugtalanság – ezek nem valami kórság jelei, és ha ártó szellem szállta meg, nem is kifejezetten súlyosak. Ugyanakkor Lucius felesége vég nélkül példálózott olyan barátaikkal és rokonokkal, akik jóval enyhébb tünetektől szenvedtek, mint tizenéves lányuk, mégis odavesztek, olykor egészen váratlanul. Pinaria már legalább két hónapja betegeskedett, pedig már három különböző orvos is kezelte. Ezen a napon új gyógyító jelentkezett be hozzájuk: egy Pergamumból származó ifjú, akit Lucius egyik szenátortársa ajánlott a családnak.

Előtte azonban Lucius ugyanazzal kezdte a napját, mint mindig: áldozattal próbálta elnyerni a szenátus házának előcsarnokát őrző istennő kegyeit. Fiával, a kis Gaiusszal együtt beléptek a csarnokba, és a magas bronzkapu bezárult mögöttük. Fölöttük magasodott az istennő szobra: teste jóval nagyobb volt a halandóknál, irdatlan szárnyát szélesre tárta, és egy roppant babérmagányt tartott a belépők feje fölé, amely méreténél és bizonyára súlyánál fogva is alkalmatlan volt az emberi viselésre. A bronzszobrot olyan ügyesen festették ki, hogy olybá tűnt, a koszorúban frissen szedett babérlevelek zöldellnek, és a szárnyas istennő bármelyik pillanatban leugorhat a magas talapzatáról. A jókora ablakokon át beszűrődő lágy fény még tovább erősítette az illúziót.

A kis Gaius még sosem járt a szenátus házában, és most tágra nyílt szemmel bámulta Victoria szobrát. Nyögéshez-nyöszörgéshez hasonló hang szakadt fel belőle, és apja tógájába kapaszkodott.

Senki más nem tartózkodott az előcsarnokban. Az istennőt leszámítva ketten voltak. Halk neszek visszhangoztak a márványfalak között.

A szobor előtti márványoltáron kis tüzecke pislákol, a lángok aranyos fényt vetettek a fiúcska hajára. Lucius halk nevetéssel érintette meg a szürke fürtöket.

– Ne félj, fiam! Hódolunk és áldozunk Victoriának. Cserébe mindig nagyon kegyes volt irántunk. A szenátorok minden alkalommal megállnak az oltárnál, ha belépnek az előtérbe, tömjént égetnek és imát mondanak. Az istenek a füstből táplálkoznak, és a tömjéné a legedesebb minden füst közül.

A lánghoz érintett egy csipet tömjént, nézte, ahogy megperzselődik, aztán felpillantott a szoborra, és azt suttogetta:

– Drága Victoria, halandók szerelmetes istennője, tekints kegyesen nagybecsű Verus császárunkra a párthusok elleni hadjáratában! Kergesd szét ellenségeit! Óvd a vezetése alatt álló légiókat! Add meg nekik a temérdek hódítás és zsákmányolás lehetőségét! Ha pedig végeztek, kísérd haza épségben Verus császárt és seregeit, hogy diadalmasan végigvonulhassanak a Szent Úton! Az összes római fohászat tolmácsolom a birodalom minden részéből. Mindnyájan fejet hajtunk előtted. – Lenézett a fiára, aki szintén lehorgasztotta a fejét. – Emellett, drága Victoria, kérnék egy sokkal kisebb szívességet magamnak és a családomnak is... add áldásodat arra, amire a mai napon vállalkozom! Legyen az orvos hozzáértő és becsületes! Maradéktalesan állítsa helyre leányom egészségét! – *És ne kérjen túl sokat érte* – tette hozzá gondolatban, de nem mondta ki hangosan. Úgy hitte, az isteneket nem érdemes apróságokkal terhelni.

Nyikorogva tárult fel mögöttük a hatalmas bronzajtó. A belépő ember Luciuséhoz hasonló, bíbor szegélyű tógát viselt. A kis Gaius láttán elmosolyodott.

– Először jár itt a fiú, Pinarius szenátor?

– Igen, szenátor... – Lucius csak a gyűlésekről ismerte a férfit, és nem emlékezett a nevére. Hivatalos ügyintézők alkalmával rendszerint egy rabszolga súgta a fülébe az ilyen apró részleteket, ám ezúttal odakint várta egy szerény kíséret.

– Gondolhattam volna a tágra nyílt zöld szemek láttán. Egy szenátor fia soha nem felejt el első látogatását a szenátus házában. Lenyűgöző épület, igaz, fiatalember?

– Igen, szenátor. – Gaiust megtanították rá, hogy válaszolnia kell az idősebbeknek, és tisztelettel kell megszólítania őket.

– Először jár itt, de biztos nem utoljára. Te is szenátor akarsz lenni nagy korodban, mint az apád, fiacskám?

– Igen, szenátor!

Lucius megfogta Gaius kezét, és félreállt, hogy a másik is bemutatthassa áldozatát az oltárnál. Kiléptek a még mindig nyitott ajtón, és kísértáltak a szenátus házának széles előcsarnokába. Hunyorogtak az éles napfényben. Alattuk, a fórum nyílt terein harsányan beszélgettek a csoportokba verődött férfiak. Rabszolgafiúk szaladgáltak, üzeneteket vittek és gazdáik ügyes-bajos dolgait intézték. A szenátus csarnokának nyugalma után szinte bántó volt odakint a reggeli nyüzsgés, Lucius mégis kellemesnek találta. A fórum zaja jelentette a város szívverését, és ezen a délelőttön sem zaklatott, sem lomha nem volt, sőt: éppen azt jelezte, hogy minden rendben zajlik a világ legnagyobb, leghatalmasabb és legnemesebb városában.

Bárcsak a lánya is olyan egészséges lenne, amilyennek Róma látszott ezen a csodás tavaszi délelőttön!

– Én is szenátor leszek, ha felnövök? – kérdezte Gaius.

– Minden okunk megvan ezt feltételezni. De ahhoz legalább huszonöt évesnek kell lenned, és addig még sok idő van hátra.

– És hogyan lesz belőlem szenátor?

– Régen választották az embereket erre a hivatalra, de mostanában leginkább valamelyik császár jelöli ki a szenátori címre érdemes embereket. Ezért a bölcsek mindig igyekeznek mindkét császárnak kedvében járni.

– Miért van két császár? Fivérek?

Lucius elmosolyodott, mert örült, hogy fia ilyen éretten érdeklődik a világ dolgai iránt.

– Vér szerint nem, tehát nem úgy testvérek, mint te és Pinaria. De Verus és Marcus is ugyanabban a házban nőtt fel, és az előző császár úgy vélte, legjobb, ha együtt uralkodnak, megosztják a terheket. Eddig sikeresnek is bizonyultak. A birodalom olyan hatalmasra nőtt, hogy egyetlen császár már nem is lenne képes irányítani. Ezért a felettébb művelt és megfontolt Marcus Aurelius, aki afféle filozófus, Rómában lakik, itt foglalkozik a törvénnyel, kereskedelemmel és hasonló dolgokkal, illetve ügyel arra, hogy a polgárok megtömhessék a hasukat és illően viselkedjenek. Verus pedig háborúskodik. Mindenki másban tehetséges. Róma nagyon szerencsés, hogy két ilyen remek ember irányítja: egy gondolkodó és egy cselekvő, ha úgy tetszik.

Gaius a homlokát ráncolta.

– De akkor miért nem *te* vagy a császár, apám? Nem a te családod a legrégebbi Rómában?

Lucius elmosolyodott.

– Nekünk, Pinariusoknak van egy kedvenc mondásunk, ami talán igaz is. Kétségtelen, hogy egészen Róma alapításáig vissza tudjuk vezetni vérvonalunkat, sőt még tovább, a legendák korába visszanyúlóan. A mi családunk már itt volt, amikor Hercules megölte Cacust, a szörnyet a Tiberis partján. A Pinariusok állítottak először oltárt Herculesnek, népük megmentőjének – az volt a Hét Domb vidékének legelső oltára. És a famíliánk már akkor is ott volt, amikor az isteni Augustus felállította Victoria oltárát és szobrát a szenátus házában. Nagy megtiszteltetés, hogy jómagam Marcus Aurelius mellett nőhettem fel, még jóval azelőtt, hogy Antoninus Pius az örökösévé tette.

– Birkóztatok is, apám?

Lucius elnevette magát.

– Hogyne, és sokszor én győztem! Azt viszont be kell ismernem, hogy jobb lovas és ügyesebb vadász volt nálam, tudósként pedig kiemelkedő. Nemcsak nálam volt okosabb, hanem sok tanítónknál is.

– Verus császárral is együtt nőttél fel?

– Nem, ő tíz évvel fiatalabb nálam és Marcusnál... körülbelül akkora korkülönbség van köztünk, mint közted és Pinaria között. Gyerekként Verus is jeleskedett birkózásban és vadászatban, a tudományhoz is volt esze, bár a filozófiát sohasem kedvelte annyira, mint Marcus. Ugyanakkor kitűnő katona lett, ami igencsak javára válik most Rómának, hiszen a párthusok nem kelhetnek át az Eufrátesz folyón, sőt megfélemlítésképpen ki is kellene kanyarítanunk egy darabot a birodalmukból. Azt hiszem, a fivéremmel hasonlítunk a két császárra. Én Rómában maradtam, a nagyapádtól örökölt családi műhelyt vezetem, míg a nagybátyád, Kaeso katonaként szolgálja Verus császárt. Jaj! Elfelejtettem név szerint említeni Kaesót az istennőnek mondott imámban. Talán vissza kellene mennünk... de végül is hangsúlyoztam, hogy épségben térjenek vissza a katonák, és a nagybátyád köztük van...

Lucius látta a fiú arcán, hogy már nem hallja a szavait, mert egy izgatott tömegre figyelt az alatt elterülő fórumon. Hát igen, Gaius még fiatal volt ahhoz, hogy egy szenátor vég nélküli szónoklatát hallgassa, még ha az apja is szónokolt neki. A lényeg, hogy a gyerek érdeklődő volt, szinte feszítette a kíváncsiság, nem félt kérdezni, és büszke volt a származására.

– Elég a locsogásból, fiam. Sietnünk kell haza. Ott akarok lenni, amikor az új orvos megérkezik.

Galénosz három rabszolgával járta Róma utcáit. Ketten az orvosi eszközökkel teli táskáit cipelték, és a harmadik a páciens házához vezette. Az orvos rég betöltötte a harmincat, a világ nagy részét beutazta már. Többek között Alexandriában is sokáig élt, ráadásul az előkelő Pergamum városából származott. Minden szempontból nagyvilági és tapasztalt embernek

számított. Időnként azonban még meglepődött a világ fővárosában látotakon, jóllehet már három éve Rómába tette át székhelyét. Kétségtől Róma volt a világ legnagyobb, leggazdagabb és legelegánsabb városa, ugyanakkor itt voltak a legszegényebb nyomornegyedek is.

Éppen áthaladt a Subura egyik orrfacsaró szagú részén – a levegő egyszerre bűzlött a tűzön rotyogó káposztától, a rabszolgák verejtékétől, a kutyaiürülék és a latrinák szagától –, és kilépett a fórumon sorakozó templomok és középületek között elterülő fényes térségre. Ott sokkal inkább az oltárokon parázsló tömjén és az írkokok tintájának illatát lehetett érezni a márványt melegítő napsütésben, bár ezekbe is belekeveredett a hígított vizelet csípős szaga, mivel a szenátorok és más kimagasló rangú, fontos ügyekben járó személyek tógáját azzal fehérítették.

Galénosz három rabszolgájával együtt felkaptatott a Palatinus-dombra. Itt szinte kizárólag templomok és császári paloták álltak. A kevés kivétel egyike volt a viszonylag kicsi, de kifogástalan ház az egyik keskeny, fáktól árnyékolt utcában. A csoportot irányító rabszolga bekopogott az ajtón, és váltott pár szót az odabent álló rabszolgával, mire befelé lendült a széles tölgyfa ajtó.

Mivel az orvos kérdezősködött már itt-ott leendő betegéről, tudta, mire számíton: az előtér falaiiban fülkék sorakoztak, bennük a Pinariusok korábbi generációinak viaszmaszkjaival és márvány mellszobraival. Minden római őrizte ősei emlékét valamilyen módon, és az előkelőbbek olyan helyeken tartották a képmásokat, ahol mindenki – valamennyi látogató, rabszolga és családtag – mindennap láthatta őket érkezéskor vagy távozáskor. Két, egymással átellenben elhelyezett fülke nagyobb volt a többinél. Az egyikben a szabályos vonású fiatal isten, Antinoosz pazar mellszobra tűnt fel. Utazásai során Galénosz sok Antinoosz-szobrot látott már, de ez még azok közül is kiemelkedett: a páratlan tehetségű művész úgy formázta és színezte az alkotást, hogy teljesen élethűnek hatott. Galénosz szinte várta, hogy pislant egyet lazúrkő szemével. A másik szobor bizonyos tekintetben ennek épp az ellentéte volt: egy idős, szakállas, filozófusi köpenyt viselő

férfi teljes alakos szobra. Galénosz őt is felismerte, hiszen számtalan ábrázolásával találkozott utazásai alatt – a híres bölcs és csodatévő tüanai Apollóniosz.

Előkerült egy rabszolga, hogy bekísérje őket a ház közepén nyíló kertbe. Galénosz két segédjét is magával vitte, hogy jegyzeteljenek és kezébe adják a szükséges eszközöket. Megtanultak nesztelenül járni és némán dolgozni, azaz minél kevesebb feltűnést kelteni. Az orvos legszívesebben láthatatlanná változtatta volna őket, ám az már nem gyógyítás, sokkal inkább varázslás lett volna, annak pedig a látszatát is lelkiismeretesen kerülni akarta. Nem minden orvos követte a példáját.

Lucius Pinarius szenátor az oszlopsorral körülvett kertben üldögélt. Intett Galénosznak, hogy üljön le. Az orvos első pillantásra felmérte, hogy Pinarius, akiről úgy tudta, a negyvenes évei közepén jár, kitűnő egészségnek örvend. Testalkata robusztus volt, zöld szeme élénk pillantású, a haja az a fajta aranyszőke, amelyik az idő múlásával világosodik, de sosem őszül meg. Egy asszony és egy gyermek lépett ki a kertbe. Pinarius bemutatta feleségét, Paulinát és kisfiukat, Gaiust.

– Gaius? – kérdezte Galénosz a gyerekre mosolyogva. – Elég régimódi név, manapság ritkán adják Rómában. – Olyan erős akcentussal beszélt latinul, hogy Luciusnak feszülten kellett figyelnie. Ő maga sokkal jobban beszélt görögül, mint az orvos latinul, ezért inkább görögül válaszolt.

– Azért választottuk ezt a nevet, mert rokonai vagyunk a valaha élt legnagyobb Gaius nevű rómainak, Gaius Julius Caesarnak.

– Ó! – Galénosz bólintott a lenyűgöző állítás hallatán, ám nem vette túl komolyan. A régi római patriciusok közül szinte mindenki hasonlóan előkelő vérvonallal büszkélkedett. Állítólag Marcus császár is a híresen bölcs és békeszerető Numa király leszármazottja volt, aki a város bátor, ugyanakkor vakmerő alapítóját, Romulust váltotta a trónon.

Az orvos örült neki, hogy anyanyelve használatára bátorítják, ezért gyorsan görögre váltott, amit szabatosan, elegáns kiejtéssel beszélt.

– Titeket teljesen egészségesnek látlak. A páciens jelen van? – közölte.



– Nem. Tizenhárom éves leányom gyengélkedik. De előbb mesélj magadról egy kicsit, kérlek! Pergamumból jöttél, ugye? Megszenvedte a város a háborút?

– Ínség és egyéb csapások zilálták szét a megszokott rendet, de a barbárok soha nem kerültek egy hónapnyi járóföldnél közelebbre. Antiókhiaiban sokkal rosszabb volt a helyzet, de mostanra sokat változott, Verus császárnak és légióinak köszönhetően.

– Hiányzik a szülővárosod?

– Remélem, visszatérhetek Pergamumba, ha a háború okozta ínség és bizonytalanság elmúlik. Az apámtól örökölt pergamumi birtok addig is elegendő jövedelmet nyújt nekem az utazáshoz. Ott élhetek, ahol akarok.

– Orvos létedre fiatalnak látszol – jegyezte meg Paulina. – Egyetlen ősz hajszálad sincs!

– Az uradnak sem fehér még a haja, bár ha jól becsülöm... – Galénosz felszegte a fejét –, egészséges... negyvenhárom éves... tíz hónapos... és tizenöt napos férfi.

Lucius elnevette magát.

– Erre meg... hogy jöttél rá?

Galénosz mosolygott.

– Ahogyan te is biztosan puhatólóztál felőlem a barátaidnál, én is faggatóztam itt-ott. Kivétel nélkül mindenki ugyanazt mondta először Lucius Pinarius szenátorról: egy napon született szeretett császárukkal, Marcus Aureliusszal. Vagyis őhöz hasonlóan te is Róma 873 évének április havában, a huszonhatodik napon jöttél a világra.

– Asztrológus is vagy? – kérdezte Paulina.

– Nem. És valóban, orvostársaim többségénél fiatalabb vagyok. Nagyon korán kezdtem a tanulást, Aszklépiosz isten hamar eldöntötte, hogy ezt az utat kell járnom.

– Megszóltott az isten? – kérdezte Lucius.

– Nem engem, hanem apámat. Ő azt az álmot dédelgette, hogy ha felnövök, filozófus leszek. Maga oktatott számtanra, a grammatikára és

a logikára. Amikor azonban tizenhét éves lettem, Aszklépiosz, az emberiség nagy gyógyítója megjelent apámnak álmában, és azt mondta neki, hogy orvos lesz belőlem. Apám két évvel később meghalt, és halálának okára soha nem derült fény. Éppen akkor kezdtem meg a tanulmányaimat, és folyton az járt a fejemben, hogy ha már beteljesítettem volna Aszklépiosz kívánságát, megmenthettem volna apámat. Azóta is az ő szellemét próbálom kiengesztelni, hogy utolérjem a sorsomat. Tizenegy évig tanultam Pergamumban, Szmürnában és az alexandriai Múzsák templomában.

– Tizenegy évnyi tanulás? Bámulatos – bólintott Lucius tünődve. – A legutolsó orvos, akivel beszélünk... hogyan is fogalmazott, Paulina?

– Úgy nevezte magát: a thesszáliai metodológus. Azt vallotta, hogy a betegségeket két csoportra lehet osztani: *laxum* és *strictum*, vagyis ami kitágítja vagy összezsugorítja a testben lévő apró edényeket.

– Azt is mondta, hogy egy rátermett tanítvány hat hónap alatt mindent el tud sajátítani, amit egy orvosnak tudnia kell – tette hozzá Lucius.

Galénosz felhorkantott.

– Ezért kószál annyi úgynevezett orvos Rómában, aki fél éve még borbély, sarukészítő volt vagy a pöcegödröket tisztogatta!

– Ráadásul nem keveset kért – motyogta Lucius.

– Velem ellentétben. Amikor először sikerült diagnosztizálnom egy betegséget és meggyógyítanom a páciens, rádöbentem, hogy életem végéig csakis ezzel szeretnék foglalkozni. A gyógyítás a szenvedélyem és a hivatásom, de nem ebből élek, és nem is szeretnék. Semmit sem kérek a szolgálatomért, hiszen nincs rá szükségem.

Luciusnak tetszett, amit hall.

– A férjem úgy értesült, hogy régebben... *gladiátorokat* is kezeltél – szólalt meg Paulina enyhén borzongva. Egyszerre találta bámulatosnak és visszataszítónak a lehetőséget.

– Úgy van. Tanulmányaim befejeztével visszatértem Pergamumba, ahol a városi gladiátorok főorvosának neveztek ki. Bizonyos szempontból akkor

kezdődött a képzésem. Rettenetes sebeket kellett összevarrnom, bonyolult műtéteket végeztem. És a boncolások...

– Embereket boncoltál? – hőkölt hátra Lucius.

– Dehogy. Az emberi holttestek boncolása több száz éve tilos mindenhol, azóta, hogy az első Ptolemaiosz elfoglalta Alexandria trónját, és megengedte Herophilosznak, az orvosnak, hogy elítélt bűnözőket vágjon fel... akik egyesek szerint még meg sem haltak.

A kis Gaius szeme elkerekedett a szörnyűség hallatán. Szülei megdermedtek, ám uralkodtak arcvonásaikon.

– Boncolás alatt – folytatta Galénosz – állattetemek szétbontását és állatok élveboncolását értem. Könnyen hozzáfértem a pergamumi arénában felvonultatott egzotikus állatokhoz, hiszen a gladiátorszálláshoz közel tartották őket. Akadtak közöttük szokatlan teremtmények is, sok tanulsággal szolgáltak. A majmok a legérdekesebbek, mivel szervezetük nagyon hasonlít az emberekére.

Lucius összevonta a szemöldökét. Mi köze a sebesült gladiátoroknak és az élve boncolt állatoknak – ráadásul majmoknak – egy ifjú római hölgyhöz, akit titokzatos kórság emészt? Ám az ifjú pergamumi orvos rendkívül magabiztosnak tűnt, sőt következő mondataival mindjárt feltételeket is szabott.

– Ha elvállalom a beteg kezelését – folytatta –, feltétlenül válaszolnotok kell minden felmerülő kérdésemre, akármilyen feleslegesnek vagy toladónak tartjátok is őket. Akkor is szükséges a teljes őszinteség, ha az igazság ízléstelen vagy kínos.

– Mi köze az őszinteségnek ahhoz, hogy meg tudod-e gyógyítani a lányomat?

– A megértéshez elkerülhetetlen, hogy tisztán és átfogóan lássam a körülményeket.

– Miért hiszed, hogy a férjem nem lesz őszinte hozzád? – kérdezte Paulina.

Galénosz felszegte az állát, és arca olyan gúnyos kifejezést öltött, amelyet Lucius gyakran látott rajta a rá következő években.

– Csodálkoznátok, ha tudnátok, hányan vezetnek félre a pácienseim és gondviselőik közül, sokszor szándékosan! A legtöbb ember számára a test működése és a fizikai nehézségek a félelem és a szégyen kifogyhatatlan forrását jelentik.

– Te nem félsz és nem viszolyogsz semmitől? – kérdezte Lucius.

– Ha van is olyan, még nem találkoztam vele. Elkezdhetem a vizsgálatokat?

Galénosz a lány félreeső szobájában, segédei és a szülők jelenlétében vizsgálta meg a kedvetlen, közömbös Pinariát: belenézett a szemébe, az orrába, a fülébe és a szájába is. A lány az ágyán ült, hosszú ujjú tunikája nyakától a lábujjáig eltakarta, és ékszerként csak egy amulettet viselt a tunika fölé lógó nyakláncon. Az amulett és a lánc is aranynak látszott. A lány kerülte Galénosz tekintetét, és a panaszaival kapcsolatos kérdésekre csak motyogva és vállrándítással válaszolt. Amikor az anyja rászólt, hogy beszéljen hangosabban, Pinaria összeszorította ajkait, és könnyektől csillogó szemmel a semmibe meredt. Galénosz többször is ellenőrizte a pulzusát, gondosan figyelte szívverésének gyakoriságát és ritmusát, és közben megfigyeléseit lediktálta egyik segédjének, aki viasztáblára jegyezte le őket.

– Egy óra múlva újra meg kell néznem a pulzusát.

Lucius azon tűnődött, hogy az orvos ezzel a trükkel esetleg egy kis vendéglátást akar-e kicsikarni belőlük. Ha pedig valakit egy órán keresztül fogad a házában, legyen szó akár orvosról is, muszáj megkínálnia valamivel.

– Visszamenjünk a kertbe?

– Nem vendégségbe érkeztem, szenátor. Ha vannak könyveid, örömmel olvasnám azokat a következő egy órában.

Lucius arca felderült. Nagyon büszke volt családi könyvtárára.

– Kövess a dolgozószobámba! A tekerceim egy része tudományos és anatómiai tárgyú mű, egyikük állítólag Arisztotelész ritkaságszámba menő írása.

– Ez esetben szeretném, ha az egyik segédem is velem tartana, mert bizonyos részleteket talán érdemes lemásolni.

Paulina és Gaius ott maradt a szobában, Galénosz pedig egy rövid folyosón át követte Luciust abba a helyiségbe, ahol dugig voltak tömve a könyvrekeszek tekercekkel. A szoba bútorzata gyér volt, de előkelő. A házigazda leült és hellyel kínálta Galénoszt. Mivel csak két szék volt, a segédek lekuporodtak a földre, és mozdulatlanul, némán figyeltek.

– Úgy láttam, a lányod valamiféle amulettet hord.

– Igen.

– Érdekes a formája. A keresztre emlékeztet, amelyet a keresztények hordanak.

– Biztosíthatlak róla, hogy köze sincs hozzá! – horkant fel Lucius hevesen. Galénosz megütözött a mondatból sütő indulaton.

– Személyes sérelmet táplálsz Krisztus követői iránt?

– Épp csak annyira vetem meg azokat az istentagadókat, mint bármely másik istenfélő római. Miből gondolod, hogy sérelmeim vannak?

– Látod? Pont ezért fontos, hogy alaposan és őszintén válaszoljatok a kérdéseimre, akármire is vonatkozzanak. Az orvosodnak kell eldöntenie, mennyire fontosak. Elmagyarázom. Tegyük fel, hogy haragban állsz egy kereszténnyel. Mit szólnál, ha bosszút akarna állni rajtad, vagy más aljas elképzelést dédelgetne?

– Arra gondolsz, hogy a lányom valamilyen varázslat vagy átok áldozata? Úgy tudtam, a keresztények megvetik a mágiát.

– Ki tudja, mire képesek azok az emberek! – felelte Galénosz. – A rendes társadalmon és a rendes vallás keretein kívül élnek. Tapasztalataim szerint mindenféle ember szór átkokat és rontásokat különféle okokból, esetleg mást bíz meg ezzel pénzért. A lányod amulettje miatt firtatom a kérdést, joggal feltételezem, hogy meg akarjátok óvni valamitől.

Lucius sóhajtott.

– Az amulett, ahogy te nevezed, ősi családi ereklye... olyan régi és kopott, hogy az eredeti alakja szinte már felismerhetetlen. Nem te vagy az

első, és biztosan nem is az utolsó, aki kereshet hozzá hasonlítva. Igazából egy szárnyas fallosz, vagyis az volt.

– Ó! Amit ti, rómaiak fascinumnak neveztek.

– Igen. Az ilyen amulettek Fascinus istent, Róma legkorábbi lakóinak első ismert istenét jelképezik, aki Saturnust is megelőzte. A szárnyas fallosz már itt volt, mielőtt a többi isten megjelent volna, ő lebegett elődeink tűzhelyének lángja fölött.

Galénosz bólintott.

– És ti, rómaiak még mindig ezt akasztjátok a csecsemők bölcsője fölé, hogy megvédje őket az Ártó Szemtől... az irigyek kártékony figyelmétől. Ismerem a szokást.

– A Vesta-szüzek is őriznek egy nagyobb fascinumot. Csak katonai diadalmenetekkor hozzák elő, és a parancsnok diadalszekere alá teszik. Onnan is az Ártó Szemet kell elűznie.

– Mindenhol ilyen talizmánokat látok, ahol járok.

Lucius megcsóválta a fejét.

– A Pinariusok fascinuma nem közönséges talizmán. Feltehetőleg ez volt az első ilyen Rómában készült amulett. Közvetlenül Fascinus isten mintájára formázták egy titokzatos korban, amelyben az emberiség még nem kapta meg az írás képességét Prométheusztól. Nem egyszerű családi kincs. Marcus Aurelius császár meglátta rajtam, amikor először öltöttük fel férfiúi tógánkat, és megkérdezte, hogyan került hozzám. Rövid értekezést is írt a fascinumról, még hozzá korábbi kutatások alapján, amelyeket nem kisebb tudós, mint maga Claudius császár, a legnagyobb római régiséggyűjtő végzett.

– Erről nem is tudtam – vallotta be Galénosz.

– De...

– Igen?

– A fascinum története mégis összefügg egy kicsit a keresztényekkel. Az egyik déd-dédnagybátyám... keresztény volt. – Lucius nagy levegőt vett. – Egy darabig viselte is ezt a talizmánt, talán abban a... téves... hitben, hogy

ez a kereszt, amin állítólagos megváltójuk meghalt. A nagy tűzvész után Nero sok más kereszténnyel együtt őt is elfogatta. Mielőtt elevenen megégették volna, elvették... vagyis inkább megmentették... tőle a fascinumot. Ízléstelen történet, nem szívesen elevenítem fel. Mit is mondrál a szégyenkező vagy szorongó páciensekről? Azt hiszem, engem most egyszerre fog el a szorongás és a szégyen, amint családtörténetünk e méltatlan fejezetét felidézem. De most már biztosan érted, miért fogadok érzékenyen minden célzást, ami engem vagy akármelyik hozzátartozómat bármilyen módon összeköt a keresztényekkel, mivel semmi közünk nincs hozzájuk.

Galénosz bólintott.

– Vagyis a déd-dédnagybátyádat nem óvta meg. A jelek szerint a lányod betegségét sem űzi el.

– Talán a neme miatt. A fascinum hagyományosan apáról fiúra öröklődik. Gaius tizenöt évesen, amikor majd felölti a férfiúi tógát, megkapja tőlem, de addig csak és kizárólag én viselhetem. Ez a tradíció. Pinariát viszont olyan makacs és titokzatos nyavalya döntötte le a lábáról, hogy kénytelen voltam átadni neki...

– Tapasztalataim szerint egyetlen amulett sem gyógyítja meg a viselőjét.

– Nem? – kérdezte Lucius. – Én már hallottam olyan esetről, hogy...

– Jelentős különbség van értesülés és valódi esemény között. De próbálok pontosabban fogalmazni. Még nem fordult elő, hogy egy amulett valamilyen láthatatlan, megfoghatatlan, megmagyarázhatatlan – avagy mágikus – módon meggyógyította volna viselőjét. Alexandriában találkoztam egy epilepsziás fiúval, aki kapott az anyjától egy durván kifaragott, krokodilra emlékeztető amulettet, és utána öt hónapig nem gyötörte roham. Aztán a fiú óvatlanságból elvesztette az ékszert, és a rohamok azonnal visszatértek. Az anyja megtalálta az amulettet, a nyakába akasztotta, és ismét jobbra fordult az állapota.

– Na tessék! – kiáltott fel Lucius. – Nyilvánvaló, hogy az amulett, illetve a démon vagy istenség, amit képvisel, valami...

– Nem, nem. Azt az amulettet ugyanis nem fémből vagy kőből, nem is valami közönséges fából faragták, hanem peóniagyökérből. Végeztem egy kísérletet. Elvettem tőle az ékszert, mire visszatértek a görcsök. Kiástam egy másik peóniagyökert, és azt akasztottam a nyakába... és az is távol tartotta a rohamokat! A peóniagyökér valamely összetevője gyógyította meg az epilepsziáját, nem az amulett vagy a természetfölötti hatalom, amit jelképezni hivatott. Nem tudhatjuk, miért hatott rá így a gyökér, de feltételezésem szerint kibocsát bizonyos parányi részecskéket, amelyeket a fiú belélegez, vagy a bőrén keresztül felszív, ugyanis nagyon gyakran markolászta. Tessék, láthatod, hogy nem mindig a „nyilvánvaló” válasz a helytálló. Egy rátermett orvosnak nemcsak az orvostudomány évszázadok alatt kidolgozott módszereit kell elsajátítania – a múltból örökölt ismereteket –, hanem a megfigyelőképességét is tökéletesítenie kell, és megfelelő következtetéseket kell levonnia.

– Értem. De ezek szerint az orvoslás mindig az anyagból... mérgekből és gyógyszerekből indul ki? Az istenek nem játszanak szerepet a gyógyulásban?

– Ezt nem mondtam. A mágiába vetett hit félrevezethet. Az istenek őszinte tisztelete már más kérdés. Felfedeztem két szobrot a házad előcsarnokában, az őseid képmásai között – egy szakállas aggastyán és egy gyönyörű ifjú. Mindkettő előtt bronzedények álltak, azokban tömjén hamuja. Az ifjú csakis Antinoosz isten lehetett. Az öreg pedig biztosan a tüanai Apollóniosz.

– Igen, ebben a házban különösen nagy becsben tartjuk Antinooszt. Néhai atyám volt az isteni Hadrianus villájában felállított Antinoosz-templom első papja. Személyesen is találkozott vele itt, Rómában, mielőtt az ifjú önfeláldozóan a Nílusba vetette magát, hogy elhárítsa az átkot Hadrianusról. Az egyiptomi papok azt mondták a császárnak, hogy szeretője halhatatlan lett, és az istenek sorába lépett. Hadrianus erre templomokat építtetett Antinoosznak, úgy hallottam, a birodalom minden részében.



– Ó, igen, több templomában is jártam, és több képmását is láttam, először szülővárosomban, Pergamumban, aztán Alexandriában, majd Antiókiában, végül minden városban Rómába vezető utam során. Szerintem néha a férfiak és a nők csak azért térnek be ezekbe a templomokba, hogy Antinoosz szobraiban gyönyörködjenek.

Lucius nem hallotta ki a gúnyt az orvos hangjából, ezért csak mosolyogva bólintott.

– Kérkedés nélkül állíthatom, hogy a szobrok jelentős része – főképp a legjobbak – az én családom műhelyéből kerültek ki. Az eredetit, amelynek az összes többi a másolata, maga apám készítette az élő modell alapján, Hadrianus megbízásából. A császárról is számtalan márvány- és bronzszobrot készített, majd utódjáról, Antoninus Piusról is, a császári család sok más tagjával egyetemben. Manapság végtelen számú képmás kerül ki a kezünk közül mindkét császárról, Marcusról és Verusról is, az életnagyságútól az apró csecsebecséig. Alig győzzük kielégíteni a keresletet. A világon élő összes római otthonában látni imádott császáraink egy-egy szobrát.

– Te is dolgozol így? – Galénosz ritkán találkozott olyan felsőbb osztálybeli rómaival, aki saját kezével végzett a rendes emberek által fizikai munkának kikiáltott tevékenységet.

– Úgy érted, leereszkeдем-e odáig, hogy szobrot faragjak? Vastagon lep-e a márványpor a nap végére? Apám így élt, és engem is megtanított a véső és a fúró használatára, mint a többieket. Ma már hatalmas műhelyünk és öntödénk van az Aventinus-domb alján, a folyóparton, rengeteg kézművessel. Kőfejtőink és bányáink is vannak; innen kerülnek ki az elsőrangú fémek, valamint a márvány. Magam készítem a legfontosabb terveket, és én hagyom jóvá a többit, személyesen felügyelem a műhelyből kikerülő munkákat a hornyolt oszlopoktól kezdve a császári portrékig. A jóváhagyásom nélkül semmi sem hagyhatja el a műhelyt. Tényleg sokszor lepi estére márványpor az arcomat, a kezemet és a tógámat, még akkor is, ha magam nem fogtam vésőt.

– Az előtérben felállított Antinoosz-szobrot apám készítette. Hadrianus imádta. Azt mondta, talán még sosem látta ilyen tökéletesen ábrázolva az ifjú istent. Apám olyan mesteri módon lehelte életet a kőbe, hogy Hadrianus becenevet is kitalált neki: Pügmalión. Ő faragta ki a tüanai Apollóniosz szobrát is, amely előtt mindennap hajnalban és napnyugtakor tömjént égetünk. Családom története ugyanis az ő alakjával is összefonódik. Nagyapámat egyszer együtt börtönözték be a nagy csodatévővel, miután megsértették Domitianus császárt, aki megbilincselte és az oroszánok elé akarta dobálni mindkettőjüket. Apollóniosz a bolondját járatta a császárral: lerázta láncait, és egyszerűen eltűnt.

– Igen, hallottam a történetet. És a nagyapád?

Lucius, aki már számtalanszor elmesélte a históriát, ezt a részt különösen kedvelte.

– Nagyapámnak nem volt ilyen természetfölötti ereje, ezért összeresztették egy oroszánal a Flavius-amfiteátrumban, egész Róma szeme láttára. Az Apollóniosztól kapott utasításokat követve addig bámult az oroszán szemébe, amíg az megadta magát. Domitianusnak nem maradt más választása, mint elengedni. Így hát nagyapám megérhette Domitianus bukását, aztán azt is, hogy Nerva megmentette a birodalmat, sőt az utána következő jó császárok uralmát is.

Mennyi lehetett ebben az igazság? Galénosz már hozzászólt a római elit kiszínezett históriáihoz, de ez a legmerészebbek közé tartozott. Akármennyi alapja is volt, annyit biztosan megtudott belőle, hogy Lucius Pinarius sokkal fontosabb ember, és jóval több kapcsolatot ápol, mint azt hitte.

– Tudom, hogy Marcus császárral egy napon születél. Gyerekkorod óta ismered?

– Hogyne! Hadrianus és az apám is ragaszkodott ahhoz, hogy együtt nevelkedjünk. Hadrianus azt szerette volna, ha megszerettetem a fiával a testmozgást, apám pedig azt remélte, hogy átragad rám a tanulás szeretete Marcusról. Jól megértettük egymást. Sokáig szinte mindennap

találkoztunk. Talán én vagyok az egyetlen, aki még mindig Verissimusnak szólítja – így hívta Hadrianus, mivel már gyerekkorában is megszállottan kereste az igazságot.

– Ezek szerint közel álltok egymáshoz? – Galénosz sok rómaival találkozott a városba való megérkezése óta, de egyik sem ápolt ilyen közvetlen kapcsolatot a császári palotával.

Lucius eltöprengett, csak később válaszolt.

– Nem mondhatnám, hogy annyira közel, bár hivatalos ügyekben néha találkozunk, például a szobrok kapcsán. Gyerekkorunkban talán közelebb álltunk egymáshoz? – Lucius a fejét ingatta. – Nos, a császárt nehéz kiismerni. Kisfiúként is folyton elkülönült. A gondolataiba merült, nagyon szabatosan beszélt... és gyakran csalódott volt, amiért mások nem annyira megfontoltak és pontosak. Nem viccelődött, mások tréfáin is legfeljebb udvariasan mosolygott. A másik császár pont az ellentéte! Bár vele jóval kevesebb időt töltöttem, mint Marcussal, az ő társaságában valahogy mindig fesztelenebbül éreztem magam. Mint mindenki. Hasonlóképp vág az esze – tanítóink mindig is egyenrangúnak tartották Marcusszal –, csak könnyedén hordozza tudását. Nem az a fajta, aki Senecát idéz, sőt még Homéroszt sem.

– Lucius sóhajtott. – Hozzák haza az istenek épségben! Kaesóval együtt.

– Kaesóval?

– A fivérémmel. Húsz évvel fiatalabb nálam. A családban ő a katona. Verus oldalán küzd a párthusokkal.

– Térjenek haza mindketten diadaltól övezve! – kívánta Galénosz.

Lucius tűnődve hümmögött.

– Amit a háborúról tudok... az igaziról, nem a könyvek meséiről... azt Kaesótól tanultam. Ír, amikor csak tud. Több gyötrelmet látott, mint győzelmet. Hosszú béke honolt itt Antoninus uralma alatt, a háború szörnyűségei feledésbe merültek.

– Úgy van – hagyta jóvá Galénosz. – Micsoda történeteket hallottam, mielőtt eljöttem Pergamumból! Az az iszonyatos nap Szeleukiánál...

– Az öcsém is ott volt.

– Tényleg?

– Felettébb... sajnálatos eset. A rómaiak először megmentették a várost, aztán kirabolták és lerombolták. Kaeso mindent látott. Azt mondta, semmi sem maradt az épületekből.

– Pedig milyen gyönyörű város volt! – Galénoszba belehasított a honvágy, és némileg a rettegés is. Ha Szeleukia ilyen sorsra jutott, Pergamummal is megtörténhet. A rómaiak és a párthusok szerint is teljesen jogos és szükséges volt ez a háború, és mindkettő szerint a másik kezdte. Hány tízezer ártatlan életét követelte? És hányan fognak még meghalni, mire végre leteszik a fegyvert?

Elhallgattak. Galénosz tekintete a semmibe révedt, Lucius pedig az orvosra pillantott. *Nem nehéz olvasni az arcokból* – hallotta egyszer Marcustól. – *A lényeg az alapos megfigyelés. Igazán szemügyre kell venni az embereket, nem csak úgy feljűk nézni vagy átnézni rajtuk.*

– Nagyon gyötör a honvágy?

– Igen! – Galénosz arca hirtelenjében olyan bánatos lett, hogy Lucius szívélyesen megérintette a vállát.

– De itt vagy, Rómában, barátom, épségben és biztonságban, és sikert sikerre halmozol, ha jól tudom. Egyetlen város sem fogható Rómához. Miért akarna bárki is elmenni innen?

– Ezek szerint te is utaztál?

– Fiatalabb koromban, de az utóbbi években nem. Többnyire üzleti célból, egyes kőfaragókat és különleges márványokat próbáltam felkutatni. Megfordultam párszor görög földön, Ásiában és Egyiptomban is. De egyetlen város sem volt ehhez fogható... – Egy rabszolga jelent meg az ajtóban, mire Pinarius elhallgatott. – Igen?

– Azt mondtad, szóljak, ha letelt az egy óra, dominus.

Paulina a kertben csatlakozott hozzájuk, és Pinaria szobájába kísérte őket. A lány mintha jobb hangulatba került volna az első találkozásukhoz képest. Galénosz kitapintotta a pulzusát, várt egy kicsit, majd megismételte

a vizsgálatot. Többször is ellenőrizte, és két-két mérés között sikerült rábírnia egy kis beszélgetésre. A barátairól és a kedvenc időtöltéseiről kérdezte, mit szeret csinálni otthon és a házon kívül. Lucius értelmetlennek látta a semmitmondó eszmecserét. Galénosz diagnózist készül felállítani, vagy ismerkedni akar?

– Szóval az a tanár jár ide latint és görögöt tanítani, aki a nagybátyádat, Kaesót is oktatta? – kérdezte az orvos. – Elég idős lehet már.

– Nem sokkal idősebb az apámnál – felelte Pinaria.

Lucius felcsattant.

– Lányom! Legalább húsz évvel idősebb nálam!

Pinaria vállat vont, mire Galénosz újra megnézte a pulzusát. Lucius az ismételt ellenőrzéseket is céltalannak látta, de ez más doktorokra is jellemző volt. Azt állították, hogy különféle jeleket és ómeneket tudnak kiolvasni a szívverések erejéből vagy erőtlenségéből, illetve szabályos vagy szabálytalan ütemükből.

– Szereted a görög- és latinórákat? – kérdezte Galénosz.

– Igen, egész jók... többnyire.

– Remekül beszélsz görögül. Jobban, mint én latinul!

Pinaria nem válaszolt.

– Az énekórákat jobban kedveli – jegyezte meg Paulina.

– Tényleg?

Lucius bólintott.

– Pinaria nagyon szépen énekel. Messze ő a legjobb énekes a családban.

– Énektanára is van?

– Hogyne! Egy kedves eunuch Phrügiából – válaszolt Paulina.

– Demetriosznak hívják – mondta Lucius nevetve. A legtöbb rómaihoz hasonlóan ő is egzotikusnak, ugyanakkor kissé nevetségesnek találta az eunuchokat. Soha nem élt még ennyi kasztrált Rómában, de ha az ember keletnek utazott, egyre többet látott.

– Elragadó. – Paulina rosszállóan nézett a férjére. – Olyan magas hangon tud énekelni, hogy egy lánynak is becsületére válna. Ráadásul kiváló

tanár. Hol egyik, hol másik házban tanít, így a lányok átmehetnek egymáshoz, és több családból is szerezhetnek barátokat.

*Nem melleleg udvarlókat is* – tette hozzá magában Galénosz. Ez Pergamumban és Alexandriában is ugyanúgy zajlott. Az úgynevezett legjobb családok kizárólag a saját társadalmi rétegükben ismerkedtek és házasodtak, és nagyon vigyáztak a lányaikra.

– Pinariát gyakran hívják ünnepekre is a leánykórusban énekelni – mesélte Paulina. – Ám a Hilarián csak akkor vehet részt, ha meggyógyul.

– Úgy beszélsz rólam, mintha itt sem lennék! – tiltakozott Pinaria. Remegett a hangja, szemét elfutotta a könny.

Galénosz elmosolyodott, és újra a lány csuklója felé nyúlt.

– A római naptárban hemzsegek a vallási ünnepek. Ez a sok szertartás, felvonulás és látványosság... szinte minden napra akad egy ünnepség a város valamelyik részén. Némelyik gyerekkorom pergamumi ünnepeire emlékeztet, vagy az Alexandriában látottakra, de akadnak egészen egyediek is, olyan istenekhez vagy szokásokhoz köthetők, amelyeket még csak most kezdek megismerni.

– Az egyik tanára pont az ünnepek jelentőségéről és történetéről okítja Pinariát – folytatta Lucius. – Havonta kétszer látogat ide és előadást tart az elkövetkező napokról. Természetesen nem görög, hanem helybeli tanár, az isteni Julius templomának papja. Fiatalkora ellenére szerteágazó tudása van. Lehet, hogy Gaiust is ő fogja tanítani, ha abba a korba ér.

– Pinaria megfelelően halad a tananyaggal?

Paulina megrázta a fejét.

– Nem, rosszul érezte magát.

– Akkor tennünk kell valamit a jobb közérzeted érdekében – közölte Galénosz. – Gondolj bele, hogy fognak örülni a szüleid, ha felépülsz, és újra énekelsz!

Pinaria elfordította az arcát.

– Nem tudok többet beszélni. Mi értelme beszélgetni? Mi értelme énekelni? Egyedül akarok maradni. *Bárcsak meghalnék!* – Kitépte a kezét Galénosz ujjai közül, és a párnába temette arcát.